

Stadens triumf

BOKANMÄLAN

Edward Glaeser är professor i nationalekonomi vid Harvard University i USA, rankat som världens främsta universitet. Han har publicerat en lång rad artiklar i de internationellt främsta vetenskapliga tidskrifterna i ekonomi. *Triumph of the City* (2011) är en populärvetenskaplig bok av honom. Den bygger på hans omfattande forskning och dessutom på intryck från resor till ett antal storstäder runt om i världen. Glaeser berättar sålunda om och analyserar den ekonomiska utvecklingen i storstäder som Bangalore, London, New York, Chicago, Paris, Houston, Tokyo, Singapore, Hongkong och Vancouver. Han presenterar grunderna för städers tillväxt såsom stor-driftsfördelar av att människor samlas i städer, s k agglomerationsfördelar och *spillovereffekter*. Glaeser pekar också på större möjligheter till matchning mellan utbud av och efterfrågan på varor och tjänster och arbetskraft i städer jämfört med på landsbygden. Han tar även upp de större möjligheter till romantiska möten för singlar som finns i städer jämfört med på landsbygden, bl a i avsnittet ”London as a Marriage Market”. Men den som har stadgat sig och bildat familj kan ofta flytta ut till någon villaförort, precis som Glaeser själv har gjort.

Glaeser och hans kolleger har för de

fördelar som städer kan erbjuda lanserat termen *urban amenities*. Detta begrepp innefattar såväl naturgivna fördelar som ett soligt klimat och tillgång till en kust som producerade fördelar i form av goda skolor, parker, bra transportsystem och rena och säkra gator. För negativa effekter såsom trängsel i vägtrafiken, utsläpp av förorenande avgaser och buller, brottslighet etc används termen *dis-amenities*. Glaesers bok är rik på teser och tankar som han bitvis underbygger med statistiska undersökningar. Jag sammanfattar och kommenterar här några av de viktigaste.

Glaeser understryker på flera ställen att god utbildning utgör en prognos för en gynnsam ekonomisk utveckling för en stad. Han har genom statistiska undersökningar för amerikanska städer funnit positiva samband mellan den andel av en stads befolkning som har en *college degree* och invånarnas genomsnittliga inkomster. Han undersökte relationen mellan olika stadskaraktäristika för år 1960 och städers tillväxt mellan åren 1960 och 1990 och fann att inkomster och befolkning växer tillsammans. Båda typerna av tillväxt är positivt relaterade till grundläggande skolutbildning och negativt relaterade till initial arbetslöshet.

Enligt Glaeser har flera städer fått ändrade funktioner, från att ha varit *producer cities* till att bli *consumer cities* (Glaeser m fl 2001). London under se-

Edward Glaeser:
Triumph of the City,
MacMillan, 2011, 338
sidor, ISBN 978-1-
59420-277-3.

nare tid har dragit till sig 32 miljardärer. Glaeser menar att dessa säkert vill få ut något roligt av alla sina pengar och att detta har bidragit till en remarkabel utveckling av Londons nöjesliv. Här finns sålunda numera en lång rad högklassiga restauranger: indiska, kinesiska, franska etc, ett rikt utbud på *live-events* när det gäller musik, teater, idrottsevenemang och *boutiques* för märkeskläder med Paris som föredöme. Stadsstyren bör enligt Glaeser fästa stor vikt vid mångfalden av *urban amenities*, eftersom ett rikt sådant utbud attraherar folk likaväl som höga löner. Glaeser är särskilt förtjust över utvecklingen i hans favoritstäder New York, Paris, London och Vancouver till *consumer cities*, ett begrepp som han själv har lanserat. Han skulle också mycket väl ha kunnat klassa Stockholm som en ledande *consumer city* med dess rika musik-, teater- och konstliv, ett stort utbud av *live-events*, en mångfald av etniska restauranger, vacker stadsbyggnad i innerstan, med dess vattenspegel och en underbar skärgård. Glaeser inser att mycket av *urban amenities* framför allt är till för en elit. Vanliga dödliga flyttar till städer främst för att få tag i ett jobb. Vad som är en attraktiv stadsmiljö kan uppfattas väsentligt olika mellan olika personer. Glaesers kollega Clark (2003) har funnit sådana skillnader mellan välutbildade och mindre välutbildade, mellan yngre och äldre personer. Personer som är utexaminerade från colleges söker sig till platser där de kan få ett arbete och utveckla sina talanger. Äldre personer söker sig till städer vid kusten med ett soligt och behagligt klimat såsom Santa Barbara, Mendocino och San Francisco, ofta städer med små befolkningar.

Glaeser förordar en höghusbebyggelse som på Manhattan och i Chicago framför *urban sprawl* som i Los Angeles. Han levde sina första 36 år i New York och verkade därefter en tid vid ett av Chicagos universitet. Detta har förmod-

ligen medverkat till hans stora förtjusning i höghus och skyskrapor. En annan storstad med skyskrapor som tilltalar honom är Vancouver i Canada, belägen vid en flodmynning mot Stilla havet och med berg som inramar staden på båda sidorna om floden. Har man suttit med en drink uppe på smäckra Sheraton Towers 40:e våning i dess *revolving restaurant* som ständigt förändrar vyn över stadens bebyggelse, berg och vatten kan man lätt förstå hans förtjusning.

Det finns flera motiv för Glaesers förkärlek för höghusbebyggelse. *Urban sprawl* leder jämförelsevis till mer förorenande utsläpp vid uppvärmning och genom den omfattande biltrafik som genereras vid långa transportsträckor. Glaeser reflekterar över detta och fruktar för framtida svåra klimatteffekter om Kina och Indien skulle anamma den amerikanska livsstilen med en omfattande biltrafik. Han framhåller Chicagos styre som ett föredöme som tillåter höghusbebyggelse längs sjön och är kritisk mot de restriktioner som finns mot höghusbebyggelse i Bay Area som medför höga hyror och hämmar detta områdes tillväxt.

Glaeser är också kritisk mot vissa arkitekters vurm för *garden cities*. I avsnittet "Two Green Visions: The Prince and the Mayor" säger han den engelske tronföljaren prins Charles krav på att bevara London fritt från en höghusbebyggelse som uttryck för ett medeltida arkitektoniskt ideal. Han tar ställning för *The Red Mayor Livingstones* politik för höghusbebyggelse i London och dessutom för att denne infört tullavgifter för biltrafik till och från centrala London: "Too much drivers turn city streets into a parking lot" (s 104). Han förordar att avgifter för biltrafik också införs i USA efter modellen i Singapore och London.

Glaeser presenterar en hypotes om jämviktsskapande krafter för städer: "the effect of cities on wages plus the

effect of cities on quality of life must be offset by the effect of cities on housing rents” (Glaeser m fl 2001, s 30-31). Han finner exempelvis att Anchorage i Alaska har relativt högre löner men lägre hyror än städer längs Kaliforniens kust, där ett behagligare klimat jämfört med Alaskas brutala vinterklimat förklarar dess relativt högre hyror och lägre löner. Hans rimliga tes är att man inte bara kan utgå från lönenivån i städerna om man vill få reda på folks verkliga levnadsstandard. För ett urval städer har Glaeser genomfört beräkningar över vad folk får över när man från deras löner har dragit kostnader för hyror, levnadsomkostnader samt transportkostnader. Detta ger i många fall en annan rangordning vad gäller städernas attraktivitet än om man bara går efter lönenivåer. Sådana beräkningar skulle vara av intresse att replikera för svenska städer.

Glaeser är skeptisk till en regionalpolitik som försöker gjuta liv i platser som saknar förutsättningar för detta. Hans recept är: ”public policy should help poor people, not poor places” (s 9). Han tror inte på de ekonomiska frizoner som Margerat Thatcher på sin tid införde i England och som också har prövats i USA: ”Why should national policy encourage firms to locate in unproductive places?” (s 65). Han skulle därför nog ställa sig skeptisk till flera av de åtgärder som prövats i Sverige med målet att ”hela Sverige skall leva”.

Glaeser har funnit att huvudstäderna världen över gynnas i förhållande till ett lands övriga städer, isynnerhet i utvecklingsländerna. Regering, riksdag, statliga verk och myndigheter finansieras vanligen väsentligen av staten, dvs av landets skattebetalare i gemen. I huvudstäderna ligger också oftast ett lands ledande universitet och högskolor och annan infrastruktur väsentligen finansierade genom statliga skatter. Stockholm är inte något undantag. Exempelvis har

större delen av dess tunnelbanesystem finansierats genom statliga skatter, senast 75 procent av kostnaderna för det stora förlustprojektet Citybanan.

Glaeser gör gällande att Rio de Janeiros *favelas* och kåkstäderna i Mumbais ytterområden är att föredra för de fattiga som har flyttat dit framför ett fortsatt liv i fattigdom på landsbygden. Han litar sålunda på att den utveckling som äger rum mot storstäder är till det bättre, eftersom den äger rum. Detta gäller säkert i åtskilliga fall. Men att exempelvis Rios *favelas* skulle vara bättre för folket som bor där än ett liv på landsbygden är än så länge endast en hypotes som återstår att verifiera. Detta gäller rimligen också de fattigas liv i Mumbais kåkstäder jämfört med deras forna liv på landsbygden. Glaeser skiljer inte mellan fattiga människors förväntningar på ett liv i städerna och det faktiska utfallet för dem, vilket förvånar. Men eftersom detta är en populärvetenskaplig bok kanske det är rimligt att författaren får uttrycka sina åsikter.

Glaeser skriver i sin bok nästan uteslutande om storstäder. Ett undantag är den nybyggda medelstora staden Woodlands utanför Houston som också behandlas positivt. Det skulle ha varit av stort intresse om han i sin bok inte bara hade jämfört stora städer med landsbygdens ekonomiska förhållanden utan också med medelstora städer. I ett av Glaesers tidigare vetenskapliga arbeten (Glaeser och Shapiro 2003) visade han att förutom New York och Chicago så var det medelstora städer på ca 200 000 invånare som växte. Dessa resultat kommenteras inte i boken. Inte heller omnämner han i sitt avsnitt ”The Imperial City: Tokio” att Kanemoto m fl (1996, 2005) i sin forskning har funnit att Tokyo är en alltför stor stad. Glaeser tar upp storstädernas problem med förorenande utsläpp, trängsel i biltrafiken och en högre brottslighet men han diskute-

rar inte huruvida städer kan bli för stora. Genom att framför allt behandla storstäder på ett positivt sätt framstår boken som något av en storstadens höga visa. Den kunde sålunda lika gärna ha hetat "Triumph of the Big City".

Glaeser omnämner begreppet externalitet men han gör inte något av detta. Han hänvisar inte till teorin om städers lokala kollektiva nyttigheter då han skriver om sådana nyttigheter. Inte heller hänvisar han till teorin om negativa externa effekter då han presenterar sina beräkningar av utsläpp som skadar klimatet. Om han hade utnyttjat dessa teorier skulle flera av hans förslag till åtgärder ha kunnat framstå som bättre förankrade givet att ett mål om samhällsekonomisk effektivitet ska uppnås. Mishan (1967, 1971) ifrågasatte tidigt utifrån teorin om negativa externa effekter framväxten av stora städer. Han var kritisk till tanken att det på något sätt kommer att ordna sig så att den optimala storleken på städerna uppstår genom ett kraftspel där de växande fördelarna balanseras av växande nackdelar. Städerna blir enligt honom alltför stora, eftersom företag och hushåll inte har incitament att fullt ut ta hänsyn till att en ökande befolkning får negativa effekter genom ökad trafik med längre restider och genom förorenande utsläpp som är skadliga för människors hälsa och för miljön.

Dessa synpunkter får dock inte hindra intrycket att Glaesers arbete är en enastående intressant bok. Den är en

imponerande uppvisning inte "bara" av hans ekonomiska kompetens när det gäller städers utveckling utan också om kunskaper i historia, litteraturhistoria, konst och arkitektur, allt som allt ett uttryck för ett levande intresse för människor och deras levnadsvillkor. Boken kan därför varmt rekommenderas till alla som har ett intresse för städers utveckling.

Roland Andersson

Nationalekonom och professor emeritus, KTH, Stockholm

REFERENSER

Clark, T (2003), "Urban Amenities: Lakes, Opera, and Juice Bars: Do They Drive, Development?" *The City as an Entertainment Machine. Research in Urban Policy*, vol 9, s 103-140.

Glaeser, E, J Kolko och A Saiz (2001), "Consumer City", *Journal of Economic Geography*, vol 1, s 27-50.

Glaeser, E and J Shapiro (2003), "Urban Growth in the 1990s: Is City Living Back?", *Journal of Regional Science*, vol 43, s 139-165.

Kanemoto, Y, T Kitagawa, H Saito och E Shioji (2005), "Estimating Urban Agglomeration Economics for Japanese Metropolitan Areas: Is Tokyo too Large?", i Okabe, A (red), *GIS-Based Studies in the Humanities and Social Sciences*, Taylor&Francis, Boca Raton.

Kanemoto, Y, T Ohkawara och T Suzuki (1996), "Agglomeration Economics and a Test for Optimal City Sizes in Japan", *Journal of the Japanese and International Economies*, vol 10, s 379-398.

Mishan, E (1967), *The Costs of Economic Growth*, Staples, London.

Mishan, E (1971), *Ekonomisk tillväxt – till vilket pris?*, Wahlström&Widstrand, Stockholm.